

Beleidsvoorstellen op basis van Visie 2050

BIJDRAGE VAN DE VLAAMSE ADMINISTRATIE
AAN HET REGEERAKKOORD VAN
DE VLAAMSE REGERING 2019-2024

SAMEN LEVEN

Vlaanderen wil een sterke, sociale, actieve, open, veerkrachtige en internationale samenleving zijn, waarin iedereen meetelt, waarin kansen gecreëerd worden en waarin op een slimme, innovatieve en duurzame manier ingezet wordt op welvaart en welzijn.

Momenteel worden we geconfronteerd met een groot aantal snelle veranderingen die de manier waarop we samenleven ingrijpend beïnvloeden. Denken we maar aan de explosie van keuze-mogelijkheden in een geglobaliseerde economie, de aanhoudende tendens tot individualisering, een dwingende focus op consumptie, de vergrijzing, de toename van nieuw samengestelde gezinnen en van alleenstaanden, de energietransitie, het milieuvraagstuk ... Ook de superdiversiteit en toenemende migratie blijven een hot topic in het maatschappelijke debat.

De druk op het individu neemt daardoor ontegensprekelijk toe. De sociale cohesie tussen individuen wordt daardoor belangrijker én komt tegelijkertijd onder druk te staan. De mogelijkheden voor burgers om zich te verenigen nemen weliswaar voortdurend toe, zowel fysiek als in de virtuele wereld, maar dat zorgt niet noodzakelijk voor een sterke sociale cohesie. Burgerschap en identiteit ontwikkelen zich dan ook 'zoekend', tegen de achtergrond van onzekere politieke ontwikkelingen. We stellen tegelijk vast dat burgers zich steeds meer zelf organiseren. Zelfzorg en zelfontplooiing manifesteren zich naast een professioneel georganiseerd en gespecialiseerd aanbod. De burger laat ook steeds meer van zich horen in het maatschappelijke debat. Hij wordt daarbij geruggensteund door de enorme mogelijkheden die sociale media bieden. De vraag naar inspraak en betrokkenheid houdt aan.

Al die ontwikkelingen houden zowel bedreigingen als kansen in voor het beleid. Vanuit de zorgzame reflex moeten we zowel de sociale cohesie versterken als zelfzorg en zelfontplooiing stimuleren. We moeten flexibel inspelen op de behoeften van elke burger, de meest behoeftigen voorop. Alleen vanuit een geïntegreerde aanpak, die

zowel beleidsdomeinen als sectoren overschrijdt, kunnen we werkelijk een stap vooruitzetten.

Centraal in dit hoofdstuk staan **vijf nauw verbonden beleidsdoelstellingen** die de toekomst op een positieve en verbindende manier gestalte kunnen geven.

Beleidsdoelstelling 1 –

**EEN STERKE(RE) SOCIALE COHESIE
EN DOORGEDREVEN INZET OP
GELIJKE KANSEN**

Participeren in het verenigingsleven versterkt en ondersteunt de sociale cohesie. We zien daarbij nieuwe burgerinitiatieven ontstaan. Ze lenigen noden in de buurt of voor bijzondere doelgroepen, voor jong en oud. Ze leiden tot actief, creatief en recreatief bezig zijn. Ze zorgen voor een verruiming en variatie van het bestaande veld.

Die vaststelling roept ons als overheid op onze rol en positie te herbekijken. Hoe bieden we voldoende ruimte voor ontplooiing? Hoe waarborgen we participatie in verenigingen en de toegankelijkheid ervan? Hoe stimuleren we maatschappelijk engagement?

Gelijke kansen creëren veronderstelt dat we iedereen op een evenwaardige wijze betrekken en aan elke burger dezelfde kansen bieden. Voor een divers Vlaanderen, van jong tot oud. Dat veronderstelt het wegwerken van drempels tot participatie in het maatschappelijke leven en het vrijetijdsaanbod. Maar participatie komt niet vanzelf en moet daarom ook gestimuleerd worden, in het algemeen en doelgroepspecifiek. Met name voor mensen in armoede vraagt dat om een integrale aanpak: wonen, werken, onderwijs, zorg ... moeten samen en tegelijkertijd aangepakt worden, op maat van de gezinnen.

Om burgers voldoende weerbaar te maken, moet de overheid ook inzetten op bewustmaking, en tools en vaardigheden aanreiken om met de complexe en snel veranderende samenleving om te gaan. Binnen die brede competentieontwikkeling gaat bijzondere aandacht naar mediawijsheid.

In tijden van fake news, haatspraak, (online) radicalisering, sexting enzovoort is mediawijsheid essentieel om een weerbare en kritische attitude te ontwikkelen en om te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke debat. Ook ontmoeting, zowel in Vlaanderen als op wereldwijde schaal, speelt een belangrijke rol in het verbreden van iemands horizon door kennisuitwisseling en capaciteitsopbouw.

Hoewel sociale cohesie en gelijke kansen belangrijk zijn voor iedere burger, gaat er bijzondere aandacht uit naar kinderen en jongeren, zowel in de zorg- als in de vrijetijdssector. Cruciaal daarbij zijn de kinderrechten. Het is essentieel dat Vlaanderen zijn verworvenheden op het vlak van kinderrechten verder uitdraagt en consequent toepast in zijn eigen beleid, onder leiding van een coördinerende minister voor jeugd- en kinderrechtenbeleid, gemandateerd door de Vlaamse Regering.

Beleidsvoorstel 1.1 –

We garanderen gelijke kansen in zorg en vrije tijd, stimuleren de toegang en verankeren de participatie ervan.

Deelnemen en -hebben aan cultuur helpt burgers hun blik te verbreden, wat wederzijds begrip stimuleert en verbinding bevordert in de samenleving. Opdat iedereen kan genieten van een breed en divers Vlaams cultuuraanbod, zetten we in op twee sporen. Enerzijds werken we de drempels tot participatie weg, met bijzondere aandacht voor toegankelijkheid en gendergelijkheid. Anderzijds stimuleren en promoten we actief participatie aan de cultuur- en bredere vrijetijdssector.

Preventie is cruciaal voor gezondheid en welzijn. We zorgen ervoor dat elke preventie-actie maximaal doelmatig en doeltreffend is, doordat we rekening houden met de sociale gradiënt. Zo bereiken we iedereen op de meest aangepaste manier. De eerste 1000 dagen in de ontwikkeling van jonge kinderen en hun gezinnen zijn cruciaal voor hun welbevinden en voor het (kunnen) grijpen van kansen. Ze vragen en krijgen dan ook bijzondere beleidsaandacht.

Participatie, toegang en gelijkheid bevorderen is erg belangrijk. Maar dat vraagt een sluitstuk: een rechtenkader voor de gebruiker. We stellen daarom tot slot een nieuw decreet Gebruikersrechten voor.

Beleidsvoorstel 1.2 –

We dringen armoede terug via een geïntegreerde aanpak.

De armoedecijfers vertonen nauwelijks verbetering. Zowel een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak, waar het kan, als een sectorspecifieke aanpak zijn noodzakelijk om armoede op structurele wijze te voorkomen en te bestrijden en de sociale grondrechten voor iedereen te garanderen. De toegankelijkheid van basisvoorzieningen is daarbij cruciaal, net zoals een gelijktijdige aandacht voor en aanpak van gezinnen in armoede. Op hun maat, buurtgericht en gecoördineerd, willen we werk maken van een begeleiding en verbetering op alle levensdomeinen: werk, wonen, gezondheid, onderwijs ...

Beleidsvoorstel 1.3 –

We hanteren het Kinderrechtenverdrag als ethisch en wettelijk kader voor het Vlaamse beleid.

Vlaanderen is altijd voortrekker geweest op het vlak van kinderrechten. Met de recente slotbeschouwingen van het VN-Kinderrechtencomité 2019 als vertrekpunt versterken we die voortrekkersrol en nemen we het voortouw in het gecoördineerde beleid, in samenwerking met andere overheden. We waarborgen de rechten van alle kinderen in Vlaanderen, met bijzondere aandacht voor kinderen in armoede, kinderen met een handicap en kinderen met een migratieachtergrond. De problematiek van psychisch welbevinden bij kinderen en jongeren krijgt bijzondere aandacht. Tot slot geven we kinderen en jongeren systematisch de kans om op een zinvolle manier aan het beleid te participeren.

Beleidsvoorstel 1.4 –

We investeren in empowerment en maatschappelijk engagement.

De maatschappelijke context verandert aan een snel tempo. Het vergt heel wat bagage om met die veranderingen om te gaan. Daarom investeren we ten volle in de maximale ontplooiing van ieders vaardigheden en talenten en zetten we blijvend in op verbinding tussen burgers door organisaties te ondersteunen die mensen versterken in hun persoonlijke netwerk.

De burger laat ook steeds meer van zich horen in het maatschappelijk debat. Dat engagement willen we ondersteunen. Daarom gaan we een sterke dialoog aan met burgerinitiatieven, die een innovatief antwoord bieden op de maatschappelijke uitdagingen. We stimuleren en faciliteren tot slot wereldwijde en interculturele ontmoeting en bevorderen duurzame ontwikkeling.

Beleidsvoorstel 1.5 –

We borgen en ontsluiten het geheugen van de samenleving.

Het geheugen van de samenleving – de zaken die we willen bewaren en doorgeven aan toekomstige generaties – is van grote waarde voor de maatschappelijke en individuele identiteitsbepaling. Dat maatschappelijke geheugen schraagt mee de sociale cohesie. Dat veronderstelt een inclusief en gedeeld geheugen, waarin alle groepen en individuen een volwaardige plaats hebben en waarin verschillende stemmen en perspectieven aan bod kunnen komen. Cohesie gaat immers niet alleen over een gedeeld referentiekader, maar ook over ruimte voor eigenheid en meningsverschil. Als materiële en immateriële veruitwendiging van dat maatschappelijke geheugen speelt erfgoed – op een brede en diverse manier ingevuld – hier een cruciale rol.

Beleidsdoelstelling 2 –

EEN KWALITEITSVOL, DUURZAAM EN DIVERS AANBOD IN ZORG EN VRIJE TIJD

De levenskwaliteit van de burger stijgt als op alle vlakken een bekend, betaalbaar en toegankelijk aanbod beschikbaar is. Het komt er dus op aan zo'n aanbod te realiseren, rekening houdend met de verschillende doelgroepen en leeftijden, én tegelijkertijd ruimte te laten aan initiatiefnemers om daadwerkelijk te ondernemen en om zich constant te vernieuwen. Informele en professionele partners gaan daarbij hand in hand. Het klassieke culturele referentiekader en de historisch gegroeide lappendeken van de zorg en ondersteuning zijn aan herziening toe. Het brede culturele veld vraagt om innovatieve (verenigings)vormen. Het welzijns- en gezondheidsveld moet gestroomlijnd zijn in functie van de cliënt. Daarbij zijn kwantiteit én kwaliteit tegelijkertijd in het geding.

Zonder gemotiveerde en geschoolde werknemers verzwakt het aanbod. We moeten daarom 'werk maken van werk', zowel in de zorg als in het creatieve veld, en zorgen voor een aangepaste en duurzame tewerkstelling. Vrijwilligers vormen bovendien het fundament waarop een groot deel van het aanbod draait. Ze vormen het sluitstuk van een zorg en vrije tijd die alsmaar meer ingebed geraakt in de samenleving. We willen vrijwilligerswerk daarom ondersteunen en verder uitbouwen, en vrijwilligers beschermen.

Beleidsvoorstel 2.1 –

We waarborgen een kwaliteitsvol aanbod in zorg en vrije tijd, met ruimte voor vernieuwing en verruiming.

We voeren een ondersteuningsbeleid voor vernieuwende verenigingsvormen en stimuleren innovatie in het bestaande aanbod. Daarbij geven we ruimte aan het civiele perspectief, waarbij verenigingen zelf hun eigen praktijken vormgeven vanuit maatschappelijke noden.

De noden op het vlak van welzijn en gezondheid vragen een gerichte uitbreiding, waarbij de nulde en eerste lijn centraal staan. Alleen op die manier realiseren we snel ingrijpen en een subsidiaire

aanpak. We enten daarop een beleid dat aanstuurt op een vernieuwende kwaliteitscultuur.

Beleidsvoorstel 2.2 –

We zorgen voor een aangepaste en duurzame tewerkstelling in zorg en vrije tijd.

De zorg- en vrijetijdssector is gevoelig voor arbeidsmobiliteit, uitval, vergrijzing, langer openstaande vacatures enzovoort. Dat vergt inspanningen op diverse fronten. Alleen groepen aanmoedigen om in te stromen zal niet volstaan. Er moet ook worden ingezet op zij-instroom, waarbij we ons richten tot mensen die een carrièreswitch willen maken. Bijkomend zijn innovatieve en flexibele werkorganisatiemodellen nodig, met ruimte voor duurzame loopbanen. In het bijzonder in de culturele en creatieve sectoren, waar flexibele tewerkstelling de norm is, is er nood aan ondersteuning van kwetsbare carrières. Zo versterken en benutten we de creatieve vaardigheden die essentieel zijn voor de samenleving en de arbeidsmarkt van de toekomst.

Beleidsvoorstel 2.3 –

We versterken het gecoördineerde Vlaamse vrijwilligersbeleid.

De komende regeerperiode zetten we volop in op een klimaat waarin vrijwilligerswerk gedijt en vrijwilligers zich gesteund en gewaardeerd voelen. Daarom versterken we het vrijwilligersbeleid, aangestuurd door een coördinerend minister, onder meer door het Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid en het Vlaams Expertisecentrum Vrijwilligerswerk decretaal te verankeren. We ondersteunen vrijwilligers structureel met concrete beleidsmaatregelen met als doel een betere bescherming voor vrijwilligers, minder administratieve lasten en betere toegankelijkheid. We doen dat in overleg met de federale overheid. Zo toont Vlaanderen zijn erkenning en waardering voor het vrijwilligerswerk in al zijn facetten en bevordert het tegelijk het engagement van zijn burgers.

Beleidsdoelstelling 3 –

EEN BREED VLAAMS BELEID VOOR FYSIEK EN MENTAAL GEZONDE BURGERS

Gezondheid is belangrijk. Maar een toekomstgericht gezondheidsbeleid dat mensen kwaliteit van leven wil garanderen, heeft ook oog voor welzijn en cultuur. Want welzijn is meer dan gezondheid. Het omvat tal van levensdomeinen. Cultuur bijvoorbeeld maakt mensen mentaal en fysiek weerbaarder en bevordert hun welbevinden. We gaan daarom voor een breed Vlaams beleid dat integreert en coördineert, en dat concrete doelstellingen uitzet voor gezondheid, welzijn en cultuur en daarbij alle levens- en beleidsdomeinen betreft. Zo realiseren we een multidisciplinaire samenwerking, die ook door de Europese Commissie en de Wereldgezondheidsorganisatie als standaard naar voor wordt geschoven. Dat effectief waar maken is geen sinecure. De hele regering moet mee op de kar. De doelstelling is niets minder dan een gestructureerde aanpak waartoe alle beleidsdomeinen zich engageren.

Beleidsvoorstel 3.1 –

We zetten in op een beleid met 'health and welfare in all policies' van de wieg tot het graf.

Eén beleidsdomein heeft niet de kennis, de kracht of het netwerk om oplossingen te bieden voor de complexe situaties in de samenleving. Het realiseren van duurzame gezondheids- en welzijnsaanpak vraagt dat meerdere invalshoeken met elkaar verbonden worden. Elk beleidsdomein is dan partner. Dat willen we concreet waar maken met een daadkrachtig en gestructureerd programma dat voor elk beleidsdomein de engagementen concretiseert.

Beleidsvoorstel 3.2 –

We vernieuwen de gezondheidsdoelstellingen en voegen er welzijns- en cultuurdoelstellingen aan toe.

Engagementen worden tastbaar als we ze vertalen in doelstellingen om gezondheidswinst te behalen. Dat is effectief en efficiënt, omdat het toelaat te focussen op prioriteiten. Omdat

‘gezondheid’, ook internationaal, uitgebreid wordt tot welbevinden en het verbeteren van de levenskwaliteit van de burger, kiezen we ervoor de gezondheidsdoelstellingen aan te vullen met welzijns- en cultuuroelstellingen.

Beleidsdoelstelling 4 –

OPTIMALE EN VERANTWOORDE INZET VAN TECHNOLOGIE

De samenleving verandert drastisch. Technologische innovatie is daarin een sterke motor. Of het nu gaat om het gebruik van big data en algoritmen bij verkiezingen of door marketeers, of om ‘slimme’ systemen in de strijd tegen ziekten, in de voedselvoorziening of voor mobiliteit: het is onmiskenbaar dat technologie een enorme impact heeft op elk facet van het leven. Die impact kan zowel stimulerend als ontwrichtend werken.

De hedendaagse technologische mogelijkheden zijn zonder twijfel een opportuniteit. Monitoring en databeheer laten toe het aanbod te optimaliseren. Een samengaan van economie en zorg maakt fundamentele vooruitgang mogelijk. Een blik op de internationale ontwikkelingen is daarbij onontbeerlijk. Vlaanderen kan op dat forum zijn sterktes uitdragen.

Maar er blijven pijnpunten. De digitale kloof is weliswaar afgenomen in Vlaanderen, maar de toegang tot en de vaardigheid met het gebruik van digitale middelen is ongelijk verdeeld. Op dat vlak is er nog veel werk te verrichten. Door in te zetten op competentieversterking en toegankelijkheid in een digitale wereld, vermindert de ongelijkheid, niet alleen in de zorg en vrije tijd, maar ook op de arbeidsmarkt.

Nieuwe technologie houdt ook bedreigingen in, bijvoorbeeld bij het gebruik en de interpretatie van data (privacy, fake news ...). Een fundamenteel debat over de ethische implicaties van nieuwe technologische en wetenschappelijke evoluties is daarom onontbeerlijk. Is alles wat technisch mogelijk is ook wenselijk? Niet voor niets wordt ethiek gezien als een van de uitdagingen van de toekomst. We moeten daarom nu al werk maken van een ethisch kader in een transparante dialoog met de stakeholders.

Beleidsvoorstel 4.1 –

We zetten maximaal in op competenties en toegankelijkheid in een digitale wereld.

We benutten de opportuniteiten van nieuwe technologie en digitalisering optimaal in functie van competentieverwerving. Digitale leeromgevingen en kennisverwerving- en deling zijn daarbij sleutelwoorden. We zetten in het bijzonder in op mediawijsheid. Zo waarborgen we dat iedereen in staat is bewust en doelgericht om te gaan met nieuwe technologie en (digitale) media.

Beleidsvoorstel 4.2 –

We gebruiken technologische innovatie om de zorg te verbeteren en het vrijetijdsaanbod te versterken.

Het samenspel tussen zorg en economie vraagt een specifieke aanpak. Het is zaak verder te bouwen op de missie van Flanders’ Care: op aantoonbare wijze en door innovatie het aanbod van kwaliteitsvolle zorg verbeteren en verantwoord ondernemerschap in de zorgeconomie stimuleren. We doen er bovendien goed aan de internationale kaart te trekken. Dat is nodig omdat de schaal waarop de ontwikkelingen en evoluties zich afspelen zonder meer mondiaal is. Tegelijkertijd is de vraag aan de orde of alles wat technologisch kan ook wenselijk is. Vandaar de aandacht voor ethische reflectie.

Beleidsdoelstelling 5 –

STATE-OF-THE-ART OMGEVING IN ZORG EN VRIJE TIJD

Samen leven vindt voor een belangrijk deel plaats in de publieke ruimte, die uitnodigt tot ontmoeting en uitwisseling, of dat net verhindert of ontmoedigt. Een slim omgevingsbeleid dat een antwoord biedt op de recente demografische ontwikkelingen en het fenomeen van de Vlaamse nevelstad, dat onroerend erfgoed een zinvolle toekomst geeft en de oprukkende verstedelijking verzoent met de roep om meer groen, wordt een van de grote uitdagingen van de toekomst. Zowel ruimte als infrastructuur moeten beantwoorden aan de gewenste maatschappelijke functie(s) en

in staat zijn om de soms tegenstrijdige belangen zo goed mogelijk te verzoenen.

De effecten van de klimaatverandering zullen zich daarenboven steeds meer laten voelen op alle vormen van infrastructuur en op de publieke ruimte die beschikbaar is om te spelen, om te sporten en voor vrijetijdsbeleving. Tegelijkertijd is het huidige ecologische bewustzijn een belangrijk momentum om infrastructuur duurzamer te maken en een beleid rond ruimte doordacht vorm te geven. De zorg- en vrijetijdssector zet zich in voor de verduurzaming van zijn infrastructuur en bewaakt de milieu-impact en de integrale toegankelijkheid ervan bij renovatie- en nieuwbouwprojecten.

Beleidsvoorstel 5.1 –

We wenden landschap aan om de levenskwaliteit te versterken.

Mensen identificeren zich met de plaats waar ze leven. De beleving van het landschap draagt bij tot de levenskwaliteit en het welzijn van zijn bewoners. Vlaanderen herbergt veel potentieel voor het behouden en ontwikkelen van een palet aan gevarieerde landschappen, van het herkenbaar houden van de traditionele landschappen via landschappen waarin de natuur zijn gang kan gaan tot snel ontwikkelende, dynamische en meer stedelijke landschappen. Landschap is bovendien geen thema in de marge, maar is nauw verbonden met maatschappelijke uitdagingen rond energie, mobiliteit, duurzaamheid, klimaatverandering, en verhoogt de aantrekkelijkheid voor economische investeringen. Een transversaal landschapsbeleid biedt tijdens de volgende regeerperiode de uitgelezen kans om die vraagstukken geïntegreerd aan te pakken.

Beleidsvoorstel 5.2 –

We geven ruimtelijke projecten en infrastructuurprojecten rond zorg en vrije tijd participatief en met oog voor medegebruik en duurzaamheid vorm.

De beschikbare ruimte is in een dicht bevolkte en dicht bebouwde regio als Vlaanderen een kostbaar goed. Bij het inrichten van de openbare

ruimte, de renovatie van bestaande infrastructuur en de uitwerking van nieuwe infrastructuurprojecten in de zorg- en vrijetijdssector moet het doordacht omspringen met ruimte en gebouwen een evidentie worden. Duurzaamheid en toegankelijkheid alsook weloverwogen herbestemming vormen daarbij centrale leidprincipes.

Een langetermijnvisie op ruimte en infrastructuur in de vrijetijdssector en de zorgsector zet bovendien expliciet in op medegebruik, multifunctionaliteit en flexibele inzetbaarheid van ruimte en gebouwen. De vrijetijdssector heeft immers nood aan ruimte en infrastructuur op andere momenten dan de welzijns- en zorgsector. Dat schept opportuniteiten voor samenwerking, in overleg met het beleidsdomein Omgeving. Vrijplaatsen en ruimte voor experiment vormen een uitzonderlijke kans om in dat gedeelde ruimtegebruik synergieën te creëren met potentieel tot vernieuwing.

**DEPARTEMENT
KANSELARIJ EN BESTUUR**

Havenlaan 88 bus 20
1000 Brussel
departement.kb@vlaanderen.be
www.vlaanderen.be